

Innspel til jordbrukstingingane 2023

Siste åra har det vore stort fokus på inntekta til bonden, både gjennom Bondeopprøret og brotet i jordbrukstingingane 2021. I 2022 vart det avtale med ein stor auke i totalramma, men mesteparten av auken gjekk med til å dekkja kostnadsauken på jordbruket sine innsatsfaktorar. Det vil difor vera rom for å krevja mykje, også i 2023, for å tetta inntektsgapet mellom landbruket og andre grupper i samfunnet. Regjeringa har lova høgare inntekter til bøndene.

Når inntektene til bøndene skal aukast, må det vera for at bonden skal sitja att med meir pengar for kapitalen han/ho har skote inn i drifta og arbeidet han/ho utfører på garden, og i tillegg kunne ta seg meir fri. Dette er heilt naudsynt om ein vil oppretthalda dagens landbruk og auka sjølvforsyninga. Det er vanskeleg å rekruttera nye generasjonar inn i ei næring der ein tenar lite og har mykje mindre fritid enn andre grupper i samfunnet.

Utfordringa blir å auka bonden si inntekt utan at dei minste legg ned og dei store vert større. Og utan at bonden betalar høgare prisar på leigejord og mjølkekvote. Ved høgare prisar og tilskot pr produserte eining, aukar viljen til å produsera meir, og bonden ser seg om etter måtar å auka produksjonen. Bakdelen er at større produksjon ofte medfører auka etterspurnad etter jord, kvote og meir effektive maskiner. Bonden må ha lov til å tena meir pengar, utan at han/ho skal springa endå fortare.

Sogn og Fjordane Sau og Geit meiner difor at incentiva til volumauke på det enkelte bruk må reduserast, og det må satsast kraftig på tilskot som ikkje er produksjonsdrivande.

Me vil difor prioritera styrking av velferdsordningane og styrka struktur på tilskota. Elles ynskjer me å sikra norsk sjølvforsyning og utnytting av jordbruksressursane i heile landet gjennom ei styrking av **kanaliseringspolitikken**. I tillegg må marknadsregulator Nortura SA få fleire og betre verktøy for å regulera kjøtmarknaden, inkludert kjøt som vert importert. **IMPORTVERNET MÅ STYRKAST**, dette er svært viktig for at småfebonden kan hente ut ein prisauke for sine produkt i framtida!

Sjukdomsavløyning og sjukepengar

Avkorting i tilskot til sjukdomsavløyning og sjukepengar på grunnlag andre inntekter (løn, styrehonorar o.l.) i sjukdomsperioden må avviklast. Bonden har som regel jobb utanom garden fordi han/ho treng lønnsinntekta. Då treng ein også sjukepengane frå både garden og det lønna arbeidet når ein er sjuk. Ein bør heller ikkje bli straffa om ein har teke på seg tillitsverv i lag og organisasjonar. Tilskotet til sjukdomsavløyning skal gå til å lønna avløyarsen, men held knapt nok til det. Dette merkar ein godt der avløyarsen frå avløyarslag ha betaling for køyring mellom bustaden sin og garden han arbeider på, noko som i enkelte tilfelle et opp halve dagsatsen for sjukdomsavløyning.

Slik regelverket er i dag, er det stor sjanse for at gardsdrifta vert avvikla ved langvarig sjukdom.

Dagsatsen til sjukdomsavløyning må aukast til minst kr 2500 pr dag.

Postadresse:

Ragnhild Sæle
Jølstravegen 1652
6847 VASSENDEN

Tlf. 416 33 342

E-post: ragnhild.saele@enivest.net

Bankgiro: 3703 20 15213
Orgnr. 991 051 694

Tilskot til avløyning ved ferie og fritid

Ferie og fritid er eit gode som er høgt verdsett i dagens samfunn, og dette bør også bøndene få ta del i, slik at det blir meir attraktivt for dei unge å gå inn i landbruket. Skilnaden mellom bonde og lønnstakar, både når det gjeld inntekt og fritid, er no så stor at det innan enkelte produksjonar er lite attraktivt å verta bonde.

Tilskotet til avløyning og ferie har ikkje fylgt lønnsutviklinga i samfunnet elles, og det dekkar avløyning for bonden for langt færre fridagar enn det ein lønnstakar har. For å få mest mogeleg avløyning for pengane prøver bonden å halde timeløna så låg som mogeleg, og tariffane i landbruket er så låge at det kan vera vanskeleg å få norsk ungdom til å ta sommarjobb og helgejobb i landbruket. Resultatet er at ein tyr til utanlandsk arbeidskraft. Dette medfører for det første at rekrutteringa til landbruket og avløyningar vert dårlegare i enkelte område. For det andre vert avstanden mellom bønder og folk flest større, då det er færre som gjennom praksis med gardsarbeid, ser kva utfordringar den norske bonden har i arbeidet sitt. Og for det tredje blir norsk landbruk meir og meir avhengig av utanlandsk arbeidskraft, med dei utfordringar det medfører. Landet har ei utfordring den dagen me ikkje har tilgang på utanlandsk arbeidskraft til innanlandsk matproduksjon.

Det må også vera rom for å gje avløyningar ei løn som gjer det attraktivt for nordmenn å vera avløyningar i landbruket, både som ferieavløyningar og som fast avløyningar.

Tilskotet bør avgrensast til å gjelda ordinært dyrestell og anna førefallande gardsarbeid utført av avløyningarlag eller gjennom eit ordinært tilsetjingsforhold, inkludert feriepengar, arbeidsgjevaravgift, yrkesskadeforsikring og obligatorisk tenestepensjon.

Me meiner ordninga må styrkjast ved å auka både satsane per dyr og maksimalt tilskot med minimum 50 %.

Tilskota til avløyningarlag må innførast på nytt, slik at dei kan oppretthalda eit godt tilbod om avløyning både ved sjukdom og ferie/fritid. Det er ikkje alle stader at dette tilbodet er godt nok på grunn av mangel på arbeidskraft.

Utbetaling av dagpengar til gardbrukarar som er permittert frå arbeid utanfor gardsdrifta

Sogn og Fjordane Sau og Geit meiner det må **gjerast noko med dagens ordning der gardbrukarar som er permittert frå arbeid utanfor garden ikkje får utbetalt dagpeng frå NAV fordi dei har næringsinntekt frå garden**. Dette gjeld sjølv om næringsinntekta er 0 kr. Det er som oftast ein grunn til at ein gardbrukar har arbeid utanfor bruket. Me meiner det vert heilt feil å blanda næringsinntekt frå gardsdrifta inn i søknad om utbetaling av dagpeng i samband med permittering frå anna arbeid.

Tilskot til dyreavl

Under «utviklingstiltak» vert det avsett midlar til m.a. «Tilskudd til dyreavl m.m.». Dyreavl er svært viktig for å betre økonomien i småfehaldet. Inseminering er tidkrevande og kostbart for bonden, og i småfehaldet har det dessverre dei siste åra vore store utfordringar knytt til inseminering. Det er difor viktig at det vert sett av tilstrekkeleg midlar til **semin og avlsorganisasjonar**. Under denne posten finn ein og tilskot til veterinærreiser. God dyrehelse står høgt oppe på dagsorden i alle husdyrproduksjonar og difor er det viktig at kostnaden med å tilkalle veterinær kan haldast på eit rimeleg nivå. Tilskot til veterinærreiser er vesentleg i denne samanhengen. **Posten «Tilskudd til dyreavl m.m.» må aukast vesentleg.**

Postadresse:

Ragnhild Sæle
Jølstravegen 1652
6847 VASSENDEN

Tlf. 416 33 342

E-post: ragnhild.saele@eninvest.net

Bankgiro: 3703 20 15213
Orgnr. 991 051 694

Tilskot til tiltak i beiteområde

Dette er midlar som blant anna kan løyvast til innkjøp av elektronisk overvaking som td radiobjøller, som vert enno viktigare framover. Elektronisk overvaking er eit godt hjelpemiddel som reduserer tidsbruken ved utmarksbeiting. Me meiner at løyvingane til denne ordninga må aukast.

Tilskot til dyr på utmarksbeite (sau, lam, geit, kje) må aukast med kr 150 til kr 450 pr dyr.

Sauen høyrer til i utmarka, og utmarksbeitetilskotet er retta mot det sauehaldet vi ønskjer! Det er ei uheldig utvikling at ein del småfe ikkje beitar i utmark. Skal ein i Noreg oppretthalde og helst auke sjølvforsyningsgraden må ein utnytte dei ressursane som er tilgjengelege, utmarka er ein slik ressurs. Bruk av utmarksbeite er også viktig for å oppretthalde landbruk i heile landet.

På Vestlandet har ein store område med utmark, her kan ein produsere mat på ressursar som ingen andre kan nytte seg av. Det er kortreist mat for dyra, og erstattar andre fôrressursar som legg beslag på dyrka mark i Noreg og/eller areal i utlandet (kraftfôr). Utmarksbeite er i tillegg med på å halda fjell og lier ope og framkomeleg både for bønder, dyr og turgåarar. Dette kan andre næringar gjere seg nytte av, til dømes reiselivsnæringa.

Beiting i utmarka skal også vera positivt for klimaet, ved at opne landskap reflekterer meir lys ut att i atmosfæren enn det skogen gjer, og at ein dermed reduserer oppvarminga på jorda (albedoeffekten).

SAU

I Hurdalsplattformen seier regjeringa at dei vil leggje fram ein forpliktande og tidfesta plan for å tette inntekstgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet. Lønsemda i sauenæringa er svak og slik har det vore i lang tid. Driftsgranskingane for 2021 viser at vederlag til arbeid og eigenkapital per årsverk var kr 178 000 for sauebruk på Vestlandet mot kr 243 900 for sauebruk i heile landet. Prisauke, kombinert med stabile kostnader bidrog til at jordbruksinntekta auka frå året før. Driftsgranskingane for 2021 viser at jordbruksinntekta (alle produksjonar) vart kr 403 100 per årsverk.

I 2023 er det viktig at målet i Hurdalsplattformen om å tette inntekstgapet mellom jordbruket og andre grupper står fast sjølv om det er krisetider med krig i Ukraina og kraftig prisauke. Vi forventar og at arbeidet til Grytten-utvalet medfører eit betre grunnlag for utrekning og forbetring av økonomien i jordbruket.

Ifølgje Nortura går vi inn i 2023 med tome lager av lam og sau, og det er gledeleg med auka sal og litt betre betalt for kjøtet til sauebonden i 2022. Vi håpar at salet av produkt frå lam og sau held fram med å auke framover. Bøndene har det siste året i tillegg til renteauke opplevd ein dramatisk auke i prisane på kunstgjødsel, kraftfôr, drivstoff og straum, og det meste anna er også blitt dyrare enn før. Det er difor heilt nødvendig at utbetalingspris til bøndene for kjøt frå lam og sau aukar vesentleg også i 2023.

Sauehaldet er ein viktig del av jordbruket i Sogn og Fjordane. Vestland er det fylket i landet med dei minste sauebruka. Tal frå søknad om produksjonstilskot frå 2021 viser at det i Vestland var 171 359 sauer fordelt på 3524 bruk, altså 48,6 sauer per bruk. Førebels tal for 2022 er 171 715 sauer fordelt

Postadresse:

Ragnhild Sæle
Jølstravegen 1652
6847 VASSENDEN

Tlf. 416 33 342

E-post: ragnhild.saele@eninvest.net

Bankgiro: 3703 20 15213
Orgnr. 991 051 694

på 3556 bruk, dvs 48,3 sauer pr bruk. Sauehaldet har den dårlegaste økonomien av alle produksjonane i jordbruket. Det er nødvendige med tiltak for å styrke økonomien i sauehaldet, viss ikkje fryktar vi at mange sauebønder legg ned drifta med dei negative konsekvensar det vil ha for kulturlandskap og lokalsamfunn rundt om på bygdene. Det er viktig at tiltak for å styrke økonomien i sauehaldet ikkje er produksjonsdrivande slik at det blir overproduksjon av kjøt.

Husdyrtilskot

I jordbrukstingingane i 2022 var det eit krav frå næringa om innføring av driftstilskot i sauehaldet. Dette vart ikkje innfridd, i staden fekk vi ein auke i husdyrtilskotet. Det vart innført eit nytt intervall for dei fyrste 75 sauene, i dette intervallet auka husdyrtilskotet med kr 900 per sau. Vi fryktar at den kraftige kostnadsveksten gjer at sauebøndene ikkje ser noko til det løftet i økonomien auken i husdyrtilskotet skulle medføre. Kostnadsauken rammar både små og store bruk og **husdyrtilskotet bør aukast med kr 200 per sau i alle intervall.**

Det er betydelege driftstilskot til både geit, melkekyr og ammekyr på kr 230 000 eller meir per foretak, desse fekk ein auke på minst kr 70 000 i jordbrukstingingane i 2022. Samanliknar ein sauehaldet med desse produksjonane er det ikkje vanskeleg å krevje ein auke i husdyrtilskotet også i år, sidan sauehaldet ikkje har driftstilskot. Alternativt bør det innførast eit driftstilskot på sau med auka krav til produksjon.

Krav til produksjon

Vi har forstått det slik at det blir arbeidd med eit opplegg der husdyrregisteret er grunnlag for utbetaling av husdyrtilskot. Vi trur det er rett at det ein gong i framtida blir **krav om å vere medlem i Sauekontrollen eller tilsvarande register for å ha rett til tilskot.**

Mange er bekymra for trenden med overgang til lettare rasar/enklare drift også i andre område enn på kysten. **Er det rett at sauer som ikkje treng inneføring er grunnlag for fullt husdyrtilskot og avløysartilskot?**

Det må vere krav om minst 1 slakta individ per teljedyr før neste teljedato (innan 28. februar). Eventuelt sal av livdyr må telje med på lik linje med slakta lam, og det må gjerast unntak ved oppbygging av besetning og ved rovdyrproblem.

Distriktstilskot kjøt

Distriktstilskotet i våre område (kr 5,25 i sone 2 og kr 8,05 i sone 3) har vore uendra i mange år. I sone 4 og 5 vart distriktstilskotet for sau auka med kr 1,00 ved fjorårets jordbrukstingingar og er no kr 13,90 og kr 14,40. **Distriktstilskotet for storfe, sau og geit i sone 2 og 3 må aukast. Kvifor skal det vera så stor skilnad i distriktstilskotet mellom Vestland og Nord-Norge?**

Postadresse:

Ragnhild Sæle
Jølstravegen 1652
6847 VASSENDEN

Tlf. 416 33 342

E-post: ragnhild.saele@eninvest.net

Bankgiro: 3703 20 15213
Orgnr. 991 051 694

GEIT

Stoda for mjølkeproduksjon på geit

Det var i 2022 berre 253 føretak med disponibel geitemjølkkvotest i heile Noreg. I 1986 var talet 1172 føretak. I same tidsrom har den totale mjølkekvoten på geitemjølkkvote vorte redusert frå om lag 31,2 millionar liter til 21,6 millionar liter. Gjennomsnittskvoten har auka og det har vorte lengre mellom kvart geitebruk med mjølkeproduksjon. Geita er eit dyr som finn mat der andre dyr ikkje kjem til, og ho er flink til å hindra at småskogen får veksa opp. Etter saneringsprosjektet Friskare Geiter har dyra god helse og produserer ei råvare av god kvalitet, og Tine har vunne fleire VM-medaljar i VM for ost.

Men ostar i verdsklasse syner ikkje att i bruken av geitemjølkkvote, forholdstalet på kvote er under 1 og det går fleire bruk ut av drift kvart år. Færre bruk er uheldig, då grunnlaget for å driva rådgjeving og sal av varer og tenester til geitemjølknæringa går ned, og ein kan risikera at tilbodet til næringa vert redusert. I tillegg er det viktig at geitebøndene er representerte i tillitsverv på ulike nivå i Norsk Sau og Geit, Norges Bondelag, Norges Bonde- og Småbrukarlag og Tine. Då må det vera ein del kandidatar å velja blant slik at belastninga ikkje vert for stor for enkelte geitehaldarar. Det er difor viktig å ta vare på dei geitemjølkkprodusentane som er att, og helst auka opp att tal produsentar. Men då må økonomien i næringa vera så bra at ein både kan leva av garden og i tillegg kan ta seg fri på linje med andre yrkesgrupper. Elles blir det vanskeleg å rekruttere yngre generasjonar inn i næringa.

Sogn og Fjordane Sau og Geit meiner difor det er viktig å styrka tilskota som ikkje er produksjonsdrivande, og fjerna forventningane om at gardsbruka må bli større for at det skal vera mogeleg å ha ei god inntekt frå dei.

Kvotordninga for geitemjølkkvote

Då mjølkekvotane vart innført på 1980-talet var dette ein produksjonsrett som vart tildelt gardsbruk med mjølkeproduksjon, kostnadsfritt. I starten var det ikkje leige eller handel med kvotane, og bruk med små kvotar fekk tildelt kvote ved generasjonsskifte, for å unngå at bruket vart nedlagt. Etter kvart vart det opna opp for sal og kjøp av mjølkekvote med staten. Mjølkekvoten gjekk dermed frå å vera ein produksjonsrett til også å bli eit verdipapir som kunne omsetjast. Seinare vart det opna opp for privat handel og leige av mjølkekvote. Kombinert med insentiv om større driftseiningar med større produksjonsvolum, har dette medført at prisane på både kjøp og leige har auka kraftig siste åra, og det er etter kvart betre betalt å leiga ut eller selja kvoten, enn å selja gardsbruket samla til einkvan som vil driva det vidare.

Konvertering av kvote

Forholdstalet for geitemjølkkvote er 0,95 for 2022 og 2023. Me meiner det er rett å auka forholdstalet framfor å selja ut att kvote som Staten har fått hand om. Når etterspurnaden aukar, må eksisterande aktive geitemjølkkprodusentar prioriterast, då mange av desse har investert i nye driftsbygningar og nytt utstyr i samband med sanering av buskapen.

Me meiner forbodet mot å konvertera kumjølkkvote til geitemjølkkvote må oppretthaldast, men oppnar likevel for eit svært restriktivt unntak.

For å prøva å auka tal geitebønder med mjølkeproduksjon meiner me at det bør leggjast opp til ein forsiktig auka i tal produsentar ved at små kumjølkkprodusentar som ikkje finn økonomi i å investera i lausdriftsfjøs for mjølkeku, kan konvertera kumjølkkvoten til geitemjølkkvote. Byteforholdet må setjast til 2 liter kumjølkkvote for 1 liter geitemjølkkvote. Konvertert kvote må produserast på eige

Postadresse:

Ragnhild Sæle
Jølstravegen 1652
6847 VASSENDEN

Tlf. 416 33 342

E-post: ragnhild.saele@eninvest.net

Bankgiro: 3703 20 15213
Orgnr. 991 051 694

bruk, og kan ikkje seljast eller leigast ut dei 10 fyrste åra. Eit bruk kan maksimalt konvertera 100.000 liter kumjølkkvot til 50.000 liter geitemjølkkvot ein gong. Tine SA må godkjenna kvar enkelt konvertering, blant anna med tanke på inntransport til meieri og bruken av mjølka. Konvertering må ikkje medføra reduksjon i forholdstalet, og målet må vera eit forholdstal på minimum 1 for geitemjølkkvot.

Geitene produserer mjølkkvot på beite om sommaren, og for å nytte den ekstra geitemjølka kan Tine SA lage sesongprodukt som kan erstatte noko av den kumjølka dei manglar om sommaren når ein del kyr er avsina og går på utmarksbeite.

Leige av geitemjølkkvot

Utviklinga i prisane på leigekvot har gått feil veg siste åra. Det same har volumet av leigd kvot. Tabellen nedanfor syner omfanget av kvoteleiga på landsbasis frå 2014 til 2020:

År	2014	2015	2018	2019	2020	2021	2022
Utleigd kvot	4.013.950	4.475.937	5.008.874	4.838.327	5.649.691	?	?
Disponibel kvot	22.444.770	21.914.991	22.436.224	21.858.714	21.596.505	21.426.133	21 641 216
% utleigd	17,8%	20,4%	22,3%	22,1%	26,2%	?	?
Føretak med kvot	310	285	284	280	273	256	253

Landbruksdirektoratet har skifta fagsystem i 2021, og klarar ikkje lengre å skilja på korleis den enkelte kvoteeigar disponerer kvota. Me har difor ikkje fått tal på kor stor del av disponibel kvot som var utleigd i 2021 og 2022.

Dagens kvoteordning medfører fleksibilitet. Aktive bønder kan justera produksjonen opp eller ned med leigekvot, og bønder som har lagt ned mjølkeproduksjonen, men ynskjer å behalda kvoten i tilfelle neste generasjon ynskjer å starta opp att med mjølkeproduksjon, kan leige ut kvoten fram til neste generasjon har bestemt seg for å overta eller ikkje. Verdien av garden vert vesentleg redusert ved sal av mjølkekqvoten, i alle fall så lenge det er vanskeleg å få tak i ny mjølkekqvot og kvoteprisane er høge.

Med leigeprisar som ofte ligg kring kr 2,- pr liter pr år, og med 5 – 6 millionar liter disponibel kvot utleigd i 2020, ser ein at det går store summar frå aktive produsentar til passive kvoteeigarar kvart år. Dette er pengar som burde ha kome aktive geitebønder til gode. Høg verdi på kvoten i form av høge leigeprisar gjer det også mindre interessant å selja kvot, spesielt når deler av kvoten må seljast til Staten for ein pris som ikkje er stort høgare enn det ein tek inn i kvoteleige på eit år eller to.

I bøndene sitt krav til jordbruksforhandlingane 2021, punkt 10.3, vart det skissert forslag til endringar i kvotereguleringa for å redusera omfanget av leigekvot. Forslaget inneheld fyrst og fremst reguleringar i kor lenge ein kvot kan leigast ut utanom samdrift. Forslaga vil ha liten effekt på prisen på leigekvot på kort sikt, då prisen i hovudsak vil vera avgjort av forholdet mellom tilbod og etterspurnad. Så lenge etterspurnaden er høg og tilbodet lågt, vil prisane vera høge og store beløp gå ut av mjølkenæringa.

Postadresse:

Ragnhild Sæle
Jølstravegen 1652
6847 VASSENDEN

Tlf. 416 33 342

E-post: ragnhild.saele@enivest.net

Bankgiro: 3703 20 15213
Orgnr. 991 051 694

Me meiner at ordninga med leige av geitemjølkkvotene må avviklast på sikt, med unntak for leige til samdrifter. Målet med avvikling må vera at dei som leiger og produserer kvoten får overta den kvoten dei har leigd, med mindre dei då kjem over kvotetaket.

Auka budsjettmidlar og omfordeling frå grunntilskot til driftstilskot til mjølkeproduksjon geit
På kort sikt meiner Sogn og Fjordane Sau og Geit at ein må bruka tilskotsordningane som økonomiske verkemiddel for å redusera etterspurnaden etter kvote og såleis kvoteprisane.

Dette kan gjerast ved å flytta pengar frå eit produksjonsdrivande tilskot som grunntilskot geitemjølkkvotene over på driftstillegg geitemjølkkvotene som ikkje gjev incentiv til å auka produksjonen ut over 27 mjølkegeiter. I 2022 var disponibel kvote på 21,6 mill liter. Om ein reduserer grunntilskot geitemjølkkvotene med kr 1 pr liter blir det 21,6 mill kroner å fordela på 253 geitebruk i ekstra driftstillegg geitemjølkkvotene. Dette blir om lag kr 85500 pr bruk. Geitebruk som har ein disponibel mjølkekvote som er større enn gjennomsnittskvoten på 85500 liter vil tapa tilskot på denne omfordelinga, medan bruk med disponibel kvote under gjennomsnittskvoten vil tena på omfordelinga. Det var 95 bruk med kvote over gjennomsnittskvoten i 2022.

Intervall (liter)	Antall foretak	Disponibel kvote (liter)	Andel foretak	Andel disponibel kvote
<50 000	67	2 372 577	26,50 %	11,00 %
50 001-100 000	117	8 590 947	46,20 %	39,70 %
100 001-150 000	37	4 503 949	14,60 %	20,80 %
150 001-200 000	22	3 645 568	8,70 %	16,80 %
200 001-250 000	5	1 058 371	2,00 %	4,90 %
250 001-300 000	3	807 375	1,20 %	3,70 %
300 001-350 000	2	662 429	0,80 %	3,10 %
	253	21 641 216		

Mediankvoten var på 72 158 liter i 2022.

Men der ein tilleggseffekt i at fortjeneste pr liter frå og med geit nr 28 og oppover vert redusert med kr 1 pr liter. Det vert mindre lønnsamt å produsera store volum, og næringa vil tilpassa seg og redusera produksjonen. Dette vil i neste omgang redusera etterspurnaden etter leigd mjølkekvote, og prisane på leigekvote vil gå ned, teoretisk sett med om lag kr 1. Dermed sit næringa samla att med 5-6 millionar meir pr år fordelt på dei som leiger mjølkekvote, jf utleigd geitemjølkkvotene i 2020.

For å kompensera inntektsreduksjonen for dei bruka med størst mjølkekvote, kan ein i tillegg auka driftstillegg geitemjølkkvotene med friske budsjettmidlar. Om ein aukar med 115.000 kr i friske budsjettmidlar pr bruk trengst det om lag 29 millionar kroner i budsjettmidlar. Då er det er berre nokre få store med over 200.000 liter i kvote som tapar pengar på omfordelinga. Me meiner endringa vil styrka dei minste bruka og medverka til å redusera etterspurnaden etter kvote. Og sidan forslaget medfører ein stor sum i friske budsjettmidlar, er det viktig å gjennomføra det no når det er politisk vilje til å auka inntektene i norsk landbruk. Inntekta til bonden skal opp må nivå med andre grupper.

Postadresse:

Ragnhild Sæle
Jølstravegen 1652
6847 VASSENDEN

Tlf. 416 33 342

E-post: ragnhild.saele@eninvest.net

Bankgiro: 3703 20 15213
Orgnr. 991 051 694

Kvotetaket på geitemjølkbør reduserast frå 900.000 liter til 200.000 liter.

Dette vil vera ei reversering av endringa frå jordbruksoppgjeret i 2014. Dei få produsentane som allereie ligg over 200.000 liter i grunnkvote beheld den kvoten dei eig sjølve. Leigd kvote ut over redusert kvotetak, beheld ein ut leigeperioden, men maksimalt i 5 år. Ein unngår då at endringa får tilbakeverkande kraft på eigd grunnkvote, og ein får tid til å tilpassa seg i forhold til leigd kvote, som uansett fell vekk når leigeavtalen går ut.

Eit kvotetak på 900.000 liter fører til færre og større bruk. Som nemnt ovanfor, er dette uheldig for ei allereie lita næring. Det kan også verka negativt inn på kulturlandskapet kring geitefjøsa, med kraftig nedbeiting nær store fjøs med mange dyr, og attgroing i område der geitebruk er lagt ned. Større fjøs medfører også at geitene må gå lengre for å henta maten, utan at me veit sikkert korleis dette vil verka inn på jurhelse og mjølkekvalitet. Alternativt vert det bli meir inneføring og auka bruk av kraftfôr. Ein kvote på 200.000 liter er i dei fleste tilfelle nok for ein familie, både med tanke på arbeidsmengde og inntekt.

Helsestatus ammegeit

Norske geitemjølprodusentar har lagt ned mykje arbeid i å sanera buskapane sine mot tre kroniske sjukdommar, med økonomisk stønad over jordbruksavtalen og prosjektet Friskare Geit. Mange ammegeitbuskar er også kartlagde og testa, men det er framleis ammegeitbuskar med ukjend smittestatus. Blant dei ammegeitene som vart testa fann ein smitte i om lag 5% av buskapane. Ein må difor leggja til grunn at det framleis finst smitta geiter i Noreg, og at det er ein risiko for smitteoverføring til buskar som er sanerte og friske. Det har vore enkelttilfelle med sanerte buskar som har vorte smitta att siste åra. I tillegg registrerer me eit aukande omfang av små geitehald der me er usikre på om alt livdyrsal skjer etter gjeldande regelverk. **Det bør difor løyvast pengar over jordbruksavtalen til å dekkja utgifter til testing av ammegeitbuskar med ukjend smittestatus og eventuell sanering ved funn av smitte.**

Husdyrtilskot til ammegeit

Ammegeit får pr i dag same tilskot som sau. For bruk med både sau og ammegeit vert begge dyreslaga samanslegne til ei gruppe, og produsentar som kombinerer sau og ammegeit tapar då tilskot når sum dyr passerer intervallgrensa mellom høgt og låg tilskot pr dyr. Det er spesielt at to ulike dyreslag vert samanslegne på denne måte. Ei ammegeit er ei geit og ikkje ein sau. Ho krev større fjøsplass og betre gjerdehald (enten ho skal haldast utanfor eller innanfor gjerdet). I 2015 gjekk husdyrtilskotet for vinterfôra sau og ammegeit ned på grunn av samordninga av tilskot med utgangarsau. Slaktetilskotet for lam og kje gjekk opp, men slaktetilskotet for kje er lågare enn slaktetilskotet for lam. Ammegeit og kje er effektive landskapspleiarar når dei beitav avgrensa område og får lite tilleggsfôr (kraftfôr). Problemet er at dei kan få dårleg klasse og dårleg pris ved slakting, og at økonomien i drifta forsvinn, med mindre dei blir fôra kraftig med kraftfôr før slakting. Det er i dag veksande interesse for ammegeitproduksjon. Marknaden for produkta (kjøt, skinn, ull, landskapspleie m.m.) er absolutt til stades. Men produsentane manglar den grunnbetalinga som husdyrtilskotet er meint å vera.

For å fremja denne typen produksjon og landskapspleie må ammegeit skiljast ut i ei eiga gruppe med eigen tilskotssats. Ammegeit og sau er to ulike produksjonar og må difor ha separate husdyrtilskot, utan samordning av dyretalet.

Postadresse:

Ragnhild Sæle
Jølstravegen 1652
6847 VASSENDEN

Tlf. 416 33 342

E-post: ragnhild.saele@enivest.net

Bankgiro: 3703 20 15213
Orgnr. 991 051 694

Tilskot til kjeslakt

Lønnsmeda i kjeoppdrettet er for dårleg på grunn av høge fôrkostnader og låg kilopris på slaktet. I tillegg kan det vera vanskeleg å få økonomisk optimalt slaktetidspunkt på kjea på grunn av manglande kapasitet på dyrebil eller slakteri. Dei fleste kjea blir fødde om vinteren og må fôrast fram inne, i frostfrie driftsbygningar. **Dersom partane i jordbruksoppgjæret ynskjer mindre avlaving av nyfødde kje og meir bruk/utnytting av kjekjøt, må tilskot til kjeslakt aukast. Det bør ikkje vera mindre enn kvalitetstilskot lammeslakt, og vektgrense må vera uendra på 3,5 kg.**

REGIONALT MILJØPROGRAM

Frå 2019 er det lagt strengare føringar frå sentralt hald på korleis fylka skal nytte desse midlane. Enkelte ordningar er fjerna og andre har ein fått pålegg om å innføra. Deretter har faglaga i fylka og statsforvaltaren i det enkelte fylke utforma regelverk og tilskot i fylket. Denne omlegginga har slege negativt ut for småfebøndene her i Sogn og Fjordane og Hordaland, ved at pengar er flytta frå småbruk med sau og geit, til store bruk med storfe, gjennom tilskot til miljøvennleg spreieing av husdyrgjødsel med stripespreiar og tilførselslange. Me er ikkje i mot miljøvennleg spreieing av husdyrgjødsel, men me synest ikkje det er rett at småbruka skal lida for at store bruk skal få tilskot til innkjøp av slikt utstyr.

For slått av bratt areal er satsen er redusert og vilkåra innskjerpa ved at det ikkje lenger er høve til å bruka beitepussar. Satsen bør aukast opp att, og det bør vera lov å nytta beitepussar eller tohjulsslåmaskin føresett at søkjar har beitedyr på omsøkt areal. Areal som var beitepussa tidlegare år, vart berginga for enkelte turkesommaren 2018 ved at dette arealet kunne haustast til vinterfôr.

Tilskot til steingjerde og bakkemurar er fjerna. Dette var eit viktig tilskot i enkelte område av fylket, og bør innførast på nytt. Det er heller ikkje fritt fram å fjerna steinmurar og bakkemurar for å effektivisera drifta.

Tilskot til skjøtsel av innmark med ammegeit, bukkar og kje er fjerna. Dette er uheldig i forhold til den jobben desse dyra gjer med opna opp landskap og hindra attgroing. Elles kan det nemnast at servituttløva § 14 hindrar beiting med geit i barskog og andre utvalde skogtypar. Det er difor ikkje alle geitebønder som har høve til å sleppa geitene på utmarksbeite. Dette tilskotet bør difor koma inn att under RMP.

Tilskot til beite i verneområde er med på å kompensera for dei ulempene vernet medfører. Utan dette tilskotet kan enkelte finne det føremålstenleg å bruke andre beite som ligg utanfor verneområdet. Tilskot til beite i verneområde bør difor inn att i RMP-ordninga for Vestland.

Tilskot til stølsdrift må aukast til kr 130.000,- for å ta vare på og kanskje auka opp att omfanget av denne driftsforma. Kostnader til diesel og straum har auka kraftig siste år.

Tilskotet til RMP og klimatiltak i landbruket må aukast med minst 50% i friske budsjettmidlar, slik at små bruk får attende dei tilskota dei hadde tidlegare. Det er ikkje dei små bruka som skal finansiera klimatiltaka på dei store bruka.

Satsane for slått av bratt areal må aukast med minst 50%.

Postadresse:

Ragnhild Sæle
Jølstravegen 1652
6847 VASSENDEN

Tlf. 416 33 342

E-post: ragnhild.saele@eninvest.net

Bankgiro: 3703 20 15213
Orgnr. 991 051 694